

ZAGADNIENIA PRAWNE I ORGANIZACYJNE

ZBIGNIEW ŻÓLTOWSKI

POSZUKIWANIA ZŁÓŻ KOPALIN NA CUDZYM GRUNCIE W ŚWIELE PRZEPISÓW PRAWA GÓRNICZEGO

Istotnym warunkiem racjonalnego poszukiwania złóż kopalin jest możliwość wejścia na każdy grunt bez względu na to, w czym posiadaniu on się znajduje, oraz możliwość prowadzenia na tym gruncie niezbędnych robót geologiczno-poszukiwawczych.

Stosunek przedsiębiorstwa górniczego do właściciela (posiadacza) nieruchomości określa prawo górnicze w rozdziale II działu IV (art. 41—53). Przepisy te niewątpliwie zaspokoją potrzeby przedsiębiorstwa górniczego poszukującego kopaliny, tym bardziej że są uzupełnione przepisem art. 21, dotyczącym działalności organów państwowej służby geologicznej oraz osób prowadzących poszukiwania na podstawie zezwolenia.

Prawo górnicze rozróżnia pięć ograniczeń praw użytkownika nieruchomości:

1. ograniczenie swobody wyłącznego korzystania z nieruchomości wskutek udzielenia zezwolenia wstępu na tę nieruchomość poszukiwawcy złóż kopalin (art. 21);

2. ograniczenie swobody zmiany gospodarczego charakteru nieruchomości położonej w obrębie obszaru górniczego oraz ograniczenie swobody wznoszenia lub przebudowy na tej nieruchomości trwałych budowli i urządzeń nie wchodzących w skład zakładu górniczego (art. 41);

3. czasowe zajęcie nieruchomości (art. 42—44, 50—52);

4. tymczasowe zajęcie nieruchomości (art. 45—52);

5. ograniczenie swobody w korzystaniu z wód powierzchniowych.

Organa państwowej służby geologicznej będą zainteresowane w pierwszym rzędzie uprawnieniami przysługującymi im w stosunku do właściciela (posiadacza) nieruchomości a wymienionymi w pkt. 1, 3 i 4 i dlatego te uprawnienia należałoby przede wszystkim omówić.

Odmienny charakter prac przedsiębiorstwa eksploatującego kopalinę od prac wykonywanych przez organa państwowej służby geologicznej lub poszukiwacza prywatnego stworzył konieczność sformułowania przepisu zawartego w art. 21.

Prace poszukiwawcze w pierwszym stadium polegają przede wszystkim na kartowaniu geologicznym terenu i na wykonaniu niewielkiej ilości robót geologiczno-poszukiwawczych (wkopów, szybików, wierceń itp.), przy czym trudno jest nieraz z góry oznaczyć nieruchomości, na których prace te będą wykonywane, zwłaszcza jeżeli teren należy do mało- i średniorolnych chłopów. Wykonywanie tych prac nie usadnia potrzeby pozbawienia właściciela (posiadacza) możliwości normalnego użytkowania nieruchomości, np. uprawy gleby. Odwrotnie, interes społeczny wymaga, aby nieruchomość w tym okresie była normalnie użytkowana, a wykonywanie robót geologiczno-poszukiwawczych może ograniczać to użytkowanie tylko w uzasadnionym zakresie. Dlatego nie może być mowy o zajęciu nieruchomości lub wywłaszczeniu, a jedynie o prawie wstępu poszukiwacza na teren badań, będący prywatną własnością. Prawo wstępu na nieruchomość bez możliwości wykonywania czynności, jakie do prowadzenia poszukiwań złóż kopalin są konieczne, nie miałoby dla poszukiwacza żadnego praktycznego znaczenia, dlatego też rozporządzenie Rady Ministrów, o którym mowa w art. 21 prawa górniczego, powinno określać uprawnienia poszukiwacza, związane z prawem wstępu.

Wydaje się, że poszukiwacz uzyskawszy decyzję, stwierdzającą prawo wstępu na nieruchomość, powinien mieć możliwość wykonywania wierceń, wkopów, rowów, szybików, sztolni i innych prac związanych z poszukiwaniem złóż kopalin, z tym aby prowadzone roboty nie spowodowały istotnego trwałego przekształcenia terenu. Oczywiście roboty poszukiwawcze nie powinny być prowadzone w miejscach, na których stoją budynki oraz w najbliższym ich otoczeniu, jak również nie powinny uniemożliwiać swobodnego dojazdu do budynków lub zagrażać ich bezpieczeństwu. Po zakończeniu robót poszukiwacz powinien w miarę możliwości doprowadzić nieruchomość do stanu pierwotnego.

Jak już powiedzieliśmy, trudno jest niejednokrotnie z góry zaplanować, na których nieruchomościach trzeba będzie wykonać prace poszukiwawcze, i decyzje w tej sprawie mogą niekiedy zapadać w terenie w czasie prac polowych. Te względy powinny przemawiać za tym, żeby władzą powołaną do wydawania decyzji stwierdzającej prawo wstępu na nieruchomość było terenowo właściwe prezydium gminnej lub miejskiej rady narodowej, jako najlepiej znające miejscowe warunki. Właściciel (posiadacz) nieruchomości poza obowiązkiem tolerowania na swej ziemi poszukiwaczy i wykonywanych robót zachowuje w tym stanie prawnym i faktycznym prawo użytkowania nieruchomości. Z tytułu szkód powstałych na nieruchomości na skutek poszukiwań właścicielowi (posiadaczowi) przysługuje prawo do odszkodowania na warunkach określonych w prawie górniczym w rozdziale III działu IV o szkodach powstałych wskutek robót górniczych.

Niekiedy prawo wstępu na nieruchomość może nie wystarczyć do właściwego prowadzenia, robót poszukiwawczych. Przypadek taki zajść może zwłaszcza wtedy, gdy roboty geologiczno-poszukiwawcze będą tak zagęszczone lub wykonywane w taki sposób, iż jednoczesne normalne użytkowanie nieruchomości przez właściciela przeszkadzałoby czynnościom poszukiwawczym, albo wtedy, gdy w interesie społecznym będzie pozbawienie właściciela prawa wstępu na teren, na którym prowadzone będą roboty. W takim przypadku organ państwowej służby geologicznej lub osoba prywatna prowadząca poszukiwania złóż kopalin na podstawie zezwolenia może wystąpić z wnioskiem do okręgowego urzędu górniczego, właściwego ze względu na miejsce położenia nieruchomości, o wydanie zezwolenia na czasowe zajęcie nieruchomości.

Występując z takim wnioskiem, należy dokładnie określić nieruchomość podlegającą zajęciu z podaniem: budynków mieszkalnych, celu zajęcia nieruchomości oraz przewidywanego czasu trwania zajęcia, przy tym czas ten nie może być dłuższy niż jeden rok.

Zezwolenie na czasowe zajęcie nieruchomości wydaje okręgowy urząd górniczy, z tym że jeżeli nieruchomość obejmuje budynki mieszkalne, zezwolenie powinno być wydane w porozumieniu z prezydium wojewódzkiej rady narodowej, a jeżeli stanowi państwowe gospodarstwo leśne — w porozumieniu z właściwym organem państwowego gospodarstwa leśnego.

Zezwolenie na czasowe zajęcie nieruchomości zajmowanych przez organa wojskowe lub bezpieczeństwa publicznego może być wydane po uprzednim uzyskaniu zgody tych organów.

Wykonanie decyzji o czasowym zajęciu nieruchomości będzie się niewątpliwie odbywać w trybie usta-

lonym w rozporządzeniu Prezydenta Rzeczypospolitej z dnia 22 marca 1928 r. o postępowaniu przymusowym w administracji.

Wnieślenie odwołania nie wstrzymuje wykonania decyzji okręgowego urzędu górniczego. Czasowe zajęcie nieruchomości uprawnia do wykonywania na nieruchomości wszelkich czynności związanych z poszukiwaniem złóż kopalni, jednak czynności te nie mogą powodować istotnego trwałego przekształcania terenu, a na zajętej nieruchomości nie można wznosić trwałych budowli i urządzeń.

Jeżeli w czasie, na jaki zostało wydane zezwolenie na zajęcie nieruchomości, czynności związane z poszukiwaniem złóż kopalni nie mogły być zakończone, okręgowy urząd górniczy może przedłużyć czasowe zajęcie nie więcej jednak niż o jeden rok. Decyzja urzędu będzie uzależniona od udowodnienia, że niezakończenie czynności wynikało z przyczyn szczególnych, nie dających się przewidzieć, i że nieprzedłużenie czasowego zajęcia mogłoby spowodować znaczną szkodę.

W razie braku tych dowodów przedłużenie czasowego zajęcia nieruchomości może nastąpić tylko po przedsięwzięciu wstępnych kroków, zmierzających do nabycia zajętej nieruchomości, o ile stanowi ona własność prywatną, lub do przekazania nieruchomości, o ile stanowi ona własność czy też znajduje się w zarządzie lub użytkowaniu państwa, bądź osób prawnych, wymienionych w art. 2 dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. o nabywaniu i przekazywaniu nieruchomości niezbędnych do realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U. z 1952 r., Nr 4, poz. 31). W myśl art. 44 prawa górniczego okręgowy urząd górniczy przedłuży na wniosek przedsiębiorstwa górniczego czasowe zajęcie nieruchomości, jeżeli przedsiębiorstwo to złoży przed upływem okresu trwania zajęcia zaświadczenie swojej władzy naczelnej, stwierdzające udzielenie zezwolenia na zgłoszenie wniosku o nabycie czasowo zajętej nieruchomości lub stwierdzające zgłoszenie wniosku o przekazanie tej nieruchomości.

Mówiąc o zezwoleniu na zgłoszenie wniosku o nabycie nieruchomości, prawo górnicze ma na myśli przepis art. 7, ust. 3 wyżej wspomnianego dekretu z dnia 26 kwietnia 1949 r. Wniosek o przekazanie nieruchomości składa wykonawca, dla którego nieruchomość jest niezbędna do wykonania narodowego planu gospodarczego, do swej władzy naczelnej w myśl przepisu § 4 i 5 rozporządzenia Rady Ministrów z dnia 7 sierpnia 1949 r. w sprawie przekazywania nieruchomości niezbędnych do realizacji narodowych planów gospodarczych (Dz. U., Nr 47, poz. 354).

Przepis art. 44 prawa górniczego może mieć zastosowanie tylko do organów państwowej służby geolo-

gicznej, nie dotyczy natomiast osoby prywatnej, prowadzącej poszukiwania złóż kopalni na podstawie zezwolenia.

Właścicielowi (posiadaczowi) nieruchomości należy się odszkodowanie za szkody spowodowane czasowym zajęciem nieruchomości. Zasady ustalania takiego odszkodowania, organa właściwe do ustalania odszkodowania, tryb postępowania w tych sprawach oraz sposób odszkodowania określi Rada Ministrów odrębnym rozporządzeniem.

Przedsiębiorstwo górnicze (organa państwowej służby geologicznej) a także i osoba prywatna, prowadząca poszukiwania złóż kopalni na podstawie zezwolenia, może wystąpić z wnioskiem do okręgowego urzędu górniczego o wydanie decyzji w przedmiocie tymczasowego zajęcia nieruchomości. Zajęcie nieruchomości różni się od czasowego zajęcia nieruchomości tym, że o ile czasowe zajęcie nieruchomości ma na celu poszukiwanie złóż kopalni, to tymczasowe zajęcie nieruchomości może zachodzić tylko w przypadku, gdy nieruchomość potrzebna jest do usunięcia powstałego zagrożenia bezpieczeństwa zakładu górniczego lub jego ruchu, albo bezpieczeństwa urzędów użyteczności publicznej, życia lub zdrowia ludzkiego w związku z poszukiwaniem złóż kopalni oraz do usunięcia skutków takiego zagrożenia.

Zezwolenie na tymczasowe zajęcie nieruchomości nie może być wydane na czas dłuższy niż jeden miesiąc. Po tym terminie, który liczy się od dnia zajęcia nieruchomości, nieruchomość powinna być wydana właścicielowi (posiadaczowi).

Okręgowy urząd górniczy może przedłużyć tymczasowe zajęcie nieruchomości, o ile otrzyma wniosek o wydanie zezwolenia na czasowe zajęcie nieruchomości, bądź też zaświadczenie władzy naczelnej poszukiwacza, stwierdzające udzielenie zezwolenia na zgłoszenie wniosku o nabycie tymczasowo zajętej nieruchomości lub stwierdzające zgłoszenie wniosku o przekazanie tej nieruchomości. Wniosek lub zaświadczenie powinno być złożone przed upływem okresu trwania zajęcia, tj. przed upływem miesiąca od zajęcia nieruchomości. Poszukiwacz obowiązany jest wydać niezwłocznie nieruchomość właścicielowi (posiadaczowi), jeżeli okręgowy urząd górniczy odmówi zezwolenia na czasowe zajęcie nieruchomości lub jeżeli władza właściwa do wydania orzeczenia w przedmiocie wywłaszczenia lub przekazania nieruchomości wyda orzeczenie odmawiające wywłaszczenia lub przekazania nieruchomości.

Tymczasowe zajęcie nieruchomości, podobnie jak czasowe zajęcie, uprawnia poszukiwacza do wykonywania na zajętej nieruchomości w granicach udzielonego zezwolenia wszelkich czynności uzasadnionych ze względu na cel, dla jakiego nieruchomość zajęto.

REJESTRACJA INŻYNIERÓW I TECHNIKÓW GEOLOGÓW

Na podstawie ustawy z dnia 18 lipca 1950 r. w sprawie rejestru inżynierów i techników (Dz. U. R. P. Nr 36, poz. 329) wszyscy absolwenci wyższych i średnich szkół technicznych obowiązani są przed upływem 30 dni od chwili uzyskania tytułu inżyniera lub technika rejestrować się w Naczelnej Organizacji Technicznej prowadzącej rejestr.

Obowiązek ten dotyczy również osób wykonujących czynności powierzane zwykle inżynierom lub technikom, bądź też zajmujących stanowiska powierzone zwykle inżynierom lub technikom.

Osoby, które już rejestrowały się bądź w ogólnej rejestracji (w 1950 r.), bądź po dniu zakończenia spisu, obowiązane są zgłaszać zmiany: stopnia zawodowego lub naukowego, miejsca pracy, stanowiska i miejsca zamieszkania przed upływem 30 dni od chwili nastąpienia zmiany.

Kto świadomie lub przez niedbalstwo uchylił się od obowiązków przewidzianych ustawą, podlega karze aresztu i grzywny albo jednej z tych kar, zgodnie z art. 9 ustawy z dnia 18 lipca 1950 r.

Obowiązku rejestracji należy dopełnić w Biurze Rejestru Inżynierów i Techników w Warszawie, ul. Czackiego 3/5 lub w wojewódzkich oddziałach NOT.

Zmiany poparte dokumentami należy zgłaszać osobiście lub drogą korespondencji w Biurze Rejestru Inżynierów i Techników w Warszawie, ul. Czackiego 3/5.

STOSOWANIE KARTY GÓRNIKA W CENTRALNYM URZĘDZIE GEOLOGII I JEDNOSTKACH PODLEGLYCH

Prezydium Rządu uchwałą Nr 767/53 z dnia 3 października 1953 r. przyznało prawo dalszego korzystania z przywilejów wynikających z Karty Górniczej tym inżynierom i technikom górnikom, którzy posiadając te przywileje z tytułu pracy w górnictwie zostali służbowo przeniesieni do Centralnego Urzędu Geologii lub jednostek podległych. (2)

BILANSE UŻYTKOWANIA WODY

W związku z postanowieniami zarządzenia Prewodniczącego Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego Nr 353 z dnia 6.11.1942 r. w sprawie sposobu

i trybu sporządzania planowanych (perspektywicznych) bilansów wody (Biuletyn PKPG Nr 50, poz. 225) przewodniczący Państwowej Komisji Planowania Gospodarczego wydał zarządzenie Nr 244 z dnia 2.9.1953 r. (znak WD2-2-1) w sprawie sporządzania bilansów użytkowych wody (Biuletyn PKPG Nr 30, poz. 128), które mają zestawiać działy gospodarki wodnej wojewódzkich komisji planowania gospodarczego w terminie do dnia 31.12.1953 r.

Bilanse użytkowe wody powinny obrazować rzeczywisty stan wykorzystania istniejących zasobów wody i stanowić jeden z podstawowych składników planowego bilansu wody.

Sporządza się je w celu ustalenia zasobów wody niezbędnej dla zaspokojenia potrzeb ludności, przemysłu, rolnictwa, leśnictwa, energetyki wodnej i dróg wodnych oraz w celu zewidencjonowania urządzeń technicznych, magazynujących i rozprowadzających wodę na terenie państwa. (A)

WYJĄTKOWE PRYZNAWANIE TYTUŁU DOCENTA

Uchwała Nr 3 Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla Pracowników Nauki z dnia 3.10.1953 r. reguluje zasady i tryb przyznawania w przypadkach wyjątkowych tytułu naukowego docenta inżynierom-magistrom pełniącym obowiązki samodzielnych pracowników nauki w szkołach wyższych i w instytutach naukowo-badawczych (np. w Instytucie Geologicznym). Wnioski o takie wyjątkowe nadanie tytułu naukowego docenta można składać do dnia 31.12.1953 r. (a)

PRYZNAWANIE TYTUŁU NAUKOWEGO PROFESORA NADZWYCZAJNEGO I PROFESORA ZWYCZAJNEGO

Uchwała Nr 4 Centralnej Komisji Kwalifikacyjnej dla Pracowników Nauki z dnia 3.10.1953 r. ustala zasady i tryb przyznawania tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego i profesora zwyczajnego. Zgodnie z art. 47 i 49 ustawy z dnia 15 grudnia 1951 r. o szkolnictwie wyższym i o pracownikach nauki (Dz. U. R. P. z 1952 r., Nr 6, poz. 38) Centralna Komisja Kwalifikacyjna będzie przyznawać tytuły naukowe docenta oraz profesora nadzwyczajnego i profesora zwyczajnego zarówno pracownikom nauki zatrudnionym w szkołach wyższych, jak też i w instytutach naukowo-badawczych (np. w Instytucie Geologicznym), a więc

przyznawać będzie uprawnienia do zajmowania stanowisk naukowych w pierwszych trzech grupach. Zasadniczym warunkiem przyznania tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego jest posiadanie stopnia naukowego kandydata nauk, bądź doktora nauk oraz tytułu naukowego docenta, natomiast dla przyznania tytułu profesora zwyczajnego warunkiem jest posiadanie stopnia naukowego doktora nauk i tytułu naukowego profesora nadzwyczajnego.

TRYB I TERMINY SPORZĄDZANIA FAKTUR I USTALANIE PODSTAWY ROZLICZEŃ ZA ROBOTY WYKONYWANE PRZEZ PRZEDSIĘBIORSTWO POSZUKIWAŃ GEOFIZYCZNYCH

Zarządzeniem Ministra Finansów i Prezesa Centralnego Urzędu Geologii z dnia 29.9.1953 r. (Monitor Polski Nr A-97, poz. 1347) zostały rozciągnięte przepisy uchwały nr 17 z dnia 10.1.1952 r. (Monitor Polski Nr A-6, poz. 59 i Nr 106, poz. 1642) na Przedsiębiorstwo Poszukiwań Geofizycznych.

REZERWAT PRZYRODY „DIABŁE SKAŁY“

W celu zachowania ze względów naukowych, dydaktycznych i społeczno-kulturalnych fantastycznie uformowanych grup skalnych piaskowca ciężkowickiego oraz powstałej na skutek procesów tektonicznych jaskini, Minister Leśnictwa zarządzeniem z dnia 30.9.1953 r. (Monitor Polski Nr A-97, poz. 1349) uznał za rezerwat przyrody pod nazwą „Diabłe Skały“ obszar lasu o powierzchni 16,07 ha, obejmujący grzbiet góry Borownica, położony w miejscowości Bukowiec Dolny, gmina Korzenna, powiat Nowy Sącz, wojew. krakowski. (a)

REZERWAT PRZYRODY „KORNUTY“

W celu zachowania ze względów naukowych, dydaktycznych i kulturalnych osobliwego fragmentu płaszczowiny magurskiej w Beskidzie Średnim z fantastycznie ukształtowanymi na skutek erozji skałkami, Minister Leśnictwa zarządzeniem z dnia 30.9.1953 roku (Monitor Polski Nr A-97, poz. 1351) uznał za rezerwat przyrody pod nazwą „Kornuty“ obszar lasu o powierzchni 3,32 ha położony w paśmie Magury Wątkowskiej, w miejscowości Przegonina, gmina Sękowa, powiat Gorlice, wojew. Rzeszów. (a)